

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Europaparlamentets lagstiftningsresolution om förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet (ST 9333 2022 INIT)

Ju2022/02132

De förslag som förs fram i lagstiftningsresolutionen syftar till att stärka den demokratiska och gränsöverskridande dimensionen vid val till Europaparlamentet samt att förbättra parlamentets funktionssätt och därigenom unionens styrning. De övergripande syftena är vällovliga och därmed inte svåra att ställa sig bakom. Samtidigt är det viktigt att förändringar inte görs som står i strid med eller är svåra att förena med de demokratiska traditionerna och systemen i de enskilda medlemsstaterna. Med detta sagt har kammarrätten följande synpunkter på det närmare innehållet i resolutionen.

I de allmänna valen i Sverige är **rösträttsåldern** av tradition densamma som myndighetsåldern. Det finns också därigenom en koppling mellan rätten att delta i val och möjligheten att bli vald. Den sänkning av rösträttsåldern till 16 år som nu föreslås är från dessa utgångspunkter problematisk. Det gäller även i förhållande till en av målsättningarna för lagstiftningsresolutionen, nämligen att öka valdeltagandet. Valdeltagandet bland förstagångsväljare brukar nämligen alltid vara lägre än i den röstberättigade befolkningen som helhet, vilket bl.a. beror på att förstagångsväljare tenderar att ha lägre politiskt intresse och politiska kunskaper än äldre åldersgrupper. Det kan för svenskt vidkommande noteras att statistik från Valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet visar att skillnaden mellan förstagångsväljarnas och väljarkårens valdeltagande vid riksdagsvalen 1979–2018 har varit i genomsnitt fem procentenheter (se www.gu.se/valforskningsprogrammet).

Förslaget behandlar även **principer för att välja ut kandidater och inlämning av kandidatlistor**. Dessa principer innebär bl.a. ett krav på s.k. varvade listor i den unionsomfattande valkrets som också föreslås (och som kommenteras i nästa stycke) och att det införs en möjlighet att klaga hos en myndighet på bristande efterlevnad i bl.a. det här avseendet. Kammarrätten anser att ett sådant ingrepp i de politiska partiernas föreningsfrihet är minst sagt problematiskt.

Lagstiftningsresolutionen innehåller också ett förslag om att inrätta en **unionsomfattande valkrets**, i vilken ledamöterna väljs med en sluten lista. Kammarrätten har svårt att se på vilket sätt en sådan ordning skulle öka det demokratiska engagemanget och därigenom valdeltagandet bland unionsmedborgarna. I varje fall förs det i resolutionen inte fram några övertygande argument i det avseendet.

Bland förslagen märks även **gemensamma bestämmelser för de politiska partiernas valkampanjer**, som bl.a. innebär ett krav på att det i ett partis valkampanjmaterial hänvisas till dess valmanifest. Kammarrätten anser att den föreslagna ordningen är svår att förena med vår grundlagsskyddade förenings- och yttrandefrihet.

Slutligen bör kommenteras förslaget om en **gemensam valdag** (den 9 maj det sista året av valperioden). I Sverige genomförs allmänna val av tradition på en söndag, eftersom det anses ge bäst förutsättningar för ett så stort valdeltagande som möjligt. Om förslaget i lagstiftningsresolutionen genomförs innebär det att valen i stor utsträckning kommer att äga rum på vardagar, vilket sannolikt kommer att leda till ett minskat svenskt valdeltagande. Förslaget skulle därmed stå i strid med en av de uttalade målsättningarna för den aktuella reformen.

Det här yttrandet har beslutats av kammarrättsråden Åsa Ståhl och Roger Petersson, med den sistnämnde som föredragande.

Åsa Ståhl

Roger Petersson